

25.8.2008

Dnro 2291/4/07

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jukka Lindstedt

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Kristian Holman

RIKOSILMOITUKSEN VASTAANOTTAMINEN

1

KANTELU

Kantelija arvosteli 10.7.2007 eduskunnan oikeusasiamiehelle osoittamassaan kirjeessä - - - kihlakunnan poliisiviranomaisten menettelyä kantelijan ja hänen entisen puolisonsa välisten erimielisyyksien selvittämisessä. Kantelija katsoi, että poliisi oli kohdellut häntä epäoikeudenmukaisesti ja asettunut hänen entisen puolisonsa puolelle, mm. siten, että riitatilanteet olivat päättyneet kantelijan poistamiseen asunnosta ja hänen kiinniottamiseensa.

Kantelija oli kannellut poliisin menettelystä Etelä-Suomen lääninhallituksen poliisiosastolle, joka oli antanut asiassa vastauksensa 20.2.2007. Vastauksessaan lääninhallitus oli katsonut, ettei kantelu antanut aihetta arvostella poliisin menettelyä kantelijaa koskevien asioiden hoitamisessa. Kantelija ei ollut tyytyväinen lääninhallituksen asiassa tekemään ratkaisuun.

Kantelija oli myös ennen em. hallintokantelun käsittelyä aikaisemmin tehnyt kanssaan poliisilaitoksella asioineesta ylikonstaapelista rikosilmoituksen. Kysymys oli ylikonstaapelin epäillystä syyllistymisestä pahoinpitelyrikokseen kantelijan poliisilaitokselta poistamisen yhteydessä. Rikosilmoitustietojen mukaan kantelija oli tullut poliisilaitokselle tekemään rikosilmoitusta säilöönottonsa yhteydessä kadonneesta omaisuudestaan. Ylikonstaapeli ei ollut ottanut kantelijan rikosilmoitusta vastaan vaan kehottanut häntä tulemaan takaisin seuraavana päivänä. Kantelijan kieltäytyttyä noudattamasta ylikonstaapelin hänelle antamaa kehotusta ylikonstaapeli oli poistanut kantelijan poliisilaitoksen tiloista voimakeinoin. Asiassa oli suoritettu esitutkinta, joka oli päätetty saattamalla se syyttäjän harkittavaksi. Syyttäjä oli tehnyt asiassa päätöksen syyttämättä jättämisestä. Syyttäjän näkemyksen mukaan asiassa ei ollut ilmennyt mitään näyttöä siitä, että ylikonstaapeli olisi pahoinpidellyt kantelijaa. Esitutkinta-aineistosta ilmeni, ettei ylikonstaapelin menettelyä kieltäytyä vastaanottamasta kantelijan tekemää rikosilmoitusta ollut arvioitu esitutkinta- eikä hallintokantelumenettelyssä. Tästä syystä asiaa on tältä osin tutkittu eduskunnan oikeusasiamiehen toimesta.

- - -

3

RATKAISU

Käsitykseni mukaan asianomistajan tekemää ilmoitusta ei kirjattu esitutkinnasta ja pakkokeinoista annetun asetuksen edellyttämällä tavalla viipymättä.

Perustelen ratkaisuani seuraavasti.

3.1.

Asian tutkinnasta

- - - kihlakunnan poliisilaitoksen menettelyä kantelijan ja hänen entisen puolisonsa välisten erimielisyyksien ratkaisemisessa on tutkittu kanteluasiana Etelä-Suomen lääninhallituksessa. Lääninhallitus on antanut ratkaisunsa 20.2.2007 (ESLH-2006-03840/Tu-411). Eduskunnan oikeusasiamiehelle osoitetussa kirjoituksessa ei ole esitetty myöskään sellaisia uusia seikkoja, jotka antaisivat aiheen uusiin selvityksiin tai arvioihin koskien - - - kihlakunnan poliisiviranomaisten menettelyä. Näin ollen kantelu ei anna aihetta arvioida poliisin menettelyä toisin kuin lääninhallitus on vastauksessaan tehnyt.

Mitä tulee lääninhallituksen menettelyyn kantelun käsittelyssä, kantelun perusteella asiassa ei ole ilmennyt aihetta epäillä oikeusasiamiehen toimenpiteitä edellyttävää lainvastaista menettelyä tai velvollisuuden laiminlyöntiä. Siten asia ei tältäkin osin anna aihetta toimenpiteisiin. Näkemykseni mukaan oikeusasiamiehelle osoitetussa kantelussa esitetty arvostelu poliisiviranomaistoimintaa kohtaan on keskeisiltä osiltaan tullut ratkaistuksi Etelä-Suomen lääninhallituksessa käsitellyn kanteluasian yhteydessä.

En näe saadun selvityksen perusteella myöskään perusteita arvostella - - - kihlakunnan syyttäjäosaston johtavan kihlakunnansyyttäjän tekemän syyttämättä jättämistä koskevan päätöksen oikeudellisia perusteita.

Poliisin menettelyn laillisuutta ja asianmukaisuutta voidaan arvioida myös muutoin kuin esitutkinnassa. Saadun asiakirjaselvityksen perusteella vaikuttaakin siltä, ettei - - - kihlakunnan poliisilaitoksen ylikonstaapelin menettelyä kieltäytyä vastaanottamasta kantelijan tekemää rikosilmoitusta ole arvioitu esitutkinnassa. Tästä syystä pyysin Etelä-Suomen lääninhallitusta toimittamaan minulle asian tältä osin tutkimiseksi tarvittavan selvityksen sekä antamaan lausuntonsa asiassa.

3.2

Selvitysten sisältöä

Asiaan liittyvästä esitutkinta-aineistosta ilmenee, että tapahtumat olivat alkaneet siitä, että kantelija oli halunnut tehdä rikosilmoituksen kadonneesta omaisuudestaan. Kantelija oli epäillyt, että poliisiviranomaisilla olisi jotakin osuutta tapahtuneeseen. Kantelija oli asioinut ylikonstaapelin kanssa - - - kihlakunnan poliisilaitoksen palvelupäivystyksessä. Ylikonstaapeli on kertonut esitutkinnassa suoritetussa rikoksesta epäillyn kuulustelussa sanoneensa kantelijalle, että "*tämä tulee huomenna keskustelemaan asiasta kun päälliköt on paikalla ja tekemään sitten ilmoituksen. Kyseessä on kuitenkin sellainen rikosnimike, ja epäiltynä on poliisi niin asioista päättää päälliköt.*" Tämän jälkeen ylikonstaapeli oli taluttanut kantelijan ulos poliisilaitoksen tiloista käyttäen fyysistä voimaa. Asiassa oli suoritettu kantelijan ylikonstaapelista tekemän rikosilmoituksen johdosta esitutkintalain 14 §:n 2 momentin mukaisessa järjestyksessä esitutkinta, joka oli päätetty saattamalla se syyttäjän harkittavaksi. - - - kihlakunnan syyttäjäosaston johtava kihlakunnansyyttäjä oli tehnyt esitutkinnan perusteella asiassa päätöksen syyttämättä jättämisestä. Syyttäjä katsoi, ettei asiassa ollut ilmennyt näyttöä ylikonstaapelin syyllistymisestä pahoinpitelyyn.

Ylikonstaapeli on kantelun johdosta antamassaan selvityksessä kertonut olleensa (poliisilaitoksella) suorittamassa kuulustelua, kun hän oli kuullut äänestä tunnistamansa kantelijan kovaäänisesti kertovan, että poliisi on ryöstänyt hänet ja hän tekee asiasta rikosilmoituksen. Kun kantelijan kovaääninen puhe oli jatkunut, ylikonstaapeli oli keskeyttänyt suorittamansa kuulustelun ja mennyt sanomaan kante-

lijalle, että jos hänellä on poliisin tekemisestä valittamista, niin hänen pitää tulla seuraavana päivänä, koska tuolloin näiden poliisimiesten esimies olisi paikalla. Kantelija ei ylikonstaapelin kertoman mukaan ollut kuulevinaan hänen puhettaan, vaan oli jatkanut oman asiansa kertomista. Ylikonstaapeli oli toistanut sanomansa kantelijalle "muutamaan kertaan", mutta kantelija oli jatkanut kovaäänistä puhettaan. Kantelijan jatkettua häiritsevää ja kovaäänistä selostamistaan ylikonstaapelin sanomisista huolimatta, oli ylikonstaapeli mennyt odotustilaan, ottanut kantelijaa kiinni keskivartalosta ja kuljettanut käsistä kiinni pitäen poliisilaitoksen takapihalle, jossa hän oli toistanut kantelijalle poliisilaitoksen sätötiloissa sanomansa. Kuljetusvaiheessa ylikonstaapeli oli todennut kantelijan tuoksuvan alkoholille.

--- kihlakunnan poliisipäällikkö toteaa poliisilaitoksen antamassa lausunnossa, että ylikonstaapelilla oli ollut tapahtumahetkellä toisen henkilön kuulustelu kesken eikä hänellä ollut mahdollisuutta välittömästi ryhtyä ottamaan vastaan kantelijan tekemää rikosilmoitusta. Kantelija oli myös käyttäytynyt häiritsevästi ja epäasiallisesti sekä tuoksunut alkoholilta. Ylikonstaapeli oli kehottanut kantelijaa tulemaan seuraavana päivänä, mutta kehoitus ei ollut tehonnut, vaan kantelija oli jatkanut häiritsevää käytöstään. Virastorauhan säilyttämiseksi ja toisen virkatehtävänsä eli kuulustelun loppuun toimittamiseksi ylikonstaapelin oli voimakeinoin poistettava kantelija poliisilaitoksen tiloista. Poliisipäällikkö toteaa, että ylikonstaapeli on toiminut tässä tapauksessa tilanteen edellyttämällä laillisella tavalla virastorauhan säilyttämiseksi ja keskeytyneen kuulustelun loppuun saattamiseksi.

Etelä-Suomen lääninhallitus toteaa lausunnossaan, että poliisimiehen tekemäksi epäillyn rikoksen kirjaaminen ei eroa muun rikosilmoituksen kirjaamisesta muutoin, kuin että poliisimiehen tekemäksi epäilty rikosasia tulee käsitellä esitutkintalain 14 §:n 2 momentin tarkoittamassa järjestyksessä. Ylikonstaapelin oli näin ollen tullut laatia rikosilmoitus, koska kyse on ollut asiasta, joka ei ole riippuvainen päällystötason esimiehen harkinnasta (kuten ylikonstaapeli oli esitutkintakuulustelussaan todennut). Lääninhallitus katsoo, että ylikonstaapeli on väärin perustein kieltäytynyt kirjaamasta kantelijan rikosilmoitusta. Lausunnossa kuitenkin todetaan, että eri asia on, että ilmoituksen kirjaaminen kantelijan epäasiallisen ja häiritsevän käyttäytymisen takia olisi mahdollisesti ollut perusteltua siirtää tuonemmaksi.

3.3

Oikeusohjeet ja kannanotto

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä toimivaltaisessa viranomaisessa.

Esitutkinnasta ja pakkokeinoista annetun asetuksen 1 §:n mukaan kun asianomistaja tai joku muu ilmoittaa poliisille tai muulle esitutkintaviranomaiselle rikoksesta tai tapahtumasta, jota hän pitää rikoksena, ilmoitus on viipymättä kirjattava.

Omana kannanottonani totean seuraavan.

Totean ensinnäkin, että nimenomaan ilmoittajan käsitys tapahtuman luonteesta on ratkaisevaa. Jos hän pitää tapahtumaa rikoksena, ilmoitus on kirjattava. Ilmoituksen kirjaamista koskeva säännös on siten varsin ehdoton, ja näin sitä on vakiintuneesti tulkittu myös ylimpien laillisuusvalvojen ratkaisukäytännössä. Asiaa koskeva asetus ei liioin jätä soveltajalleen harkintavaltaa päättää ilmoituksen kirjaamisen ajankohdasta, vaan ilmoitus on mahdollisuuksien mukaan viipymättä kirjattava. Jotta ilmoitus voitaisiin kirjata, tulee vähimmillään kuitenkin ilmoittajan pystyä kertomaan ja kirjaajan ymmärtää, mitä tapahtumaa väitetään rikokseksi. Tässä suhteessa ei mielestäni nyt ollut epäselvyyttä. Kiistatonta on myös se, ettei asiassa kirjattu rikosilmoitusta.

Rikoksesta ilmoittaminen on nimenomaan asianomistajalle kuuluva oikeus reagoida häneen kohdistuneeseen oikeudenloukkaukseen. Ilmoituksen vastaanottamisesta ei voida kieltäytyä ainakaan pelkästään siitä syystä, että ilmoittaja on kiihtynyt. Tässä tapauksessa ylikonstaapelilla oli ollut toinen tehtävä (kuulustelu) kesken, kun kantelija oli saapunut poliisilaitokselle tekemään ilmoitusta. Kantelijan kovaäänisen käyttäytymisen vuoksi ylikonstaapeli oli joutunut keskeyttämään tehtävänsä mennäkseen keskustelemaan kantelijan kanssa. Sinänsä voitaisiin pitää tarkoituksenmukaisena, että ylikonstaapeli olisi kehottanut kantelijaa odottamaan vuoroaan, jotta ylikonstaapeli olisi voinut palvella häntä tehtävänsä suoritettuaan, mikäli ilmoitusten vastaanotossa ei ollut muita poliisimiehiä ilmoitusten vastaanottotehtävissä. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että ylikonstaapeli oli suoraan kehottanut kantelijaa palaamaan asiaan seuraavana päivänä sillä perusteella, että asian hoitaminen - rikosilmoituksen vastaanotto poliisin tekemäksi epäillyn rikoksen johdosta – edellyttäisi ilmoituksen kohteena olevien poliisimiesten esimiehen läsnäoloa. Katson, että ylikonstaapelin menettely on tältä osin ollut esitutkinnasta ja pakkokeinoista annetun asetuksen 1 §:n vastainen. Pidän myös tällaista jossakin määrin torjuvaksi tulkittavaa asennetta viranomaiselle kuuluvan asianmukaiseen käsittelyyn sisältyvän palveluperiaatteen valossa jossakin määrin kritiikille alttiina.

Sinänsä asiassa ylikonstaapelin taholta päädyttyyn ratkaisuun lienee kuitenkin vaikuttanut myös kantelijan oma käytös poliisiasemalla, jonka johdosta hänet oli viime kädessä jouduttu poistamaan poliisilaitoksen tiloista voimakeinoin. Käytettävissäni olevan aineiston perusteella ei ole kuitenkaan mahdollista saada selkeää ja riidatonta kuvaa siitä, kuinka ja missä sävyssä keskustelu oli missäkin vaiheessa poliisiasemalla edennyt. Mielestäni on ilmeistä, että tilanne oli poliisilaitoksella ainakin jossakin määrin kärjistynyt ennestäänkin ennen kuin kantelijan rikosilmoituksen vastaanottamisesta oli kieltäytytty, koskihan kantelijan rikosepäily nimenomaan - - - kihlakunnan poliisia.

Asiaa kokonaisuutena arvioidessani pidän riittävänä toimenpiteenä kiinnittää ylikonstaapelin huomiota tapahtuneeseen sekä saattaa hänen tietoonsa edellä rikosilmoituksen kirjaamisvelvollisuuden ehdottomuudesta sekä sen huomioon ottamisesta asiakaspalvelutilanteessa toteamani.

4

TOIMENPITEET

Kiinnitän ylikonstaapelin huomiota edellä ilmenevään esitutkinnasta ja pakkokeinoista annettuun asetukseen perustuvaan ehdottomaan velvollisuuteen kirjata rikosilmoitus. Tässä tarkoituksessa lähetän hänelle jäljennöksen tästä päätöksestäni.

Lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni tiedoksi myös Etelä-Suomen lääninhallitukselle ja - - - kihlakunnan poliisipäällikölle.

Muihin toimenpiteisiin kantelu ei anna aiheutta.